

УДК 336.71

DOI:10.32680/2409-9260-2021-3-4-280-281-54-58

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Томарович Т. В., PhD здобувач, Університет Банківської справи, м. Львів, Україна

e-mail: tomarovitch@gmail.com

ORCID ID:0000-0002-9984-0987

Азаренкова Г. М., д.е.н., професор, завідувач кафедри Банківського бізнесу та фінансових технологій Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

e-mail: g.m.azarenkova@karazin.ua

ORCID ID: 0000-0003-0101-2989

Анотація. Мета дослідження полягає в удосконаленні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму управління фінансовими потоками банку в сучасних умовах. В роботі використані такі методи аналізу як зовнішній та внутрішній аналіз, аналіз із застосуванням порівняння, групування факторів, моделювання, а також прийомів графічного та інших методів наукового пізнання економічних явищ

Практична значимість полягає в тому, що за результатами дослідження сформульовані теоретичні та практичні положення, які доведені до пропозицій щодо вдосконалення механізму управління фінансовими потоками банку. Одержані результати можуть бути використані при розробці методичних основ побудови системи управління фінансовими потоками банку.

Ключові слова: банк, управління, механізм управління, фінансові потоки, ризик-менеджмент банку.

CONCEPTUAL FUNDAMENTALS OF THE BANK'S FINANCIAL FLOW MANAGEMENT MECHANISM IN MODERN CONDITIONS

Tomarovyeh Tetiana, PhD student, Banking University, Lviv, Ukraine

e-mail: tomarovitch@gmail.com

ORCID ID:0000-0002-9984-0987

Azarenkova Galina, Doctor of Economics, Professor, Head of Banking Business and Financial Technologies Department of Karazin Banking Institute of the V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

e-mail: g.m.azarenkova@karazin.ua

ORCID ID: 0000-0003-0101-2989

Abstract. At the current stage of market economy formation in Ukraine, there is a need to form and develop market economy segments in the state banking system. These structures include the banking system. The banking system shall solve not only its internal problems but also promote economic reform as a whole. The efficiency of the banking system changes depends on changes in the financial and economic area of its functioning, so the importance of an orderly and efficient mechanism to manage the bank financial flows is becoming relevant nowadays. Purpose. The study is aimed to improve the theoretical and methodological bases and development of practical recommendations for the improvement of the management mechanism of the bank financial flows in the current circumstances. Such methods of analysis as external and internal analysis, analysis-using comparisons, the grouping of factors, modelling, as well as techniques of graphical and other methods of scientific knowledge of economic phenomena are used in the research. The practical significance is that the results of formulating theoretical and practical provisions are included in proposals to improve the management mechanism of the bank financial flows. The results obtained can be used in the development of methodological bases for creating a system for managing the bank financial flows. Results. The management of the bank financial flow is limited in resources. To increase its efficiency, it is necessary to maintain a balance of income and expenses using a financial planning system, that is, to predict the need for resources for their further use. A characteristic feature of planning in banking institutions, due to the specific nature of their activities, is the absence of losses. Conclusions. We summarized the mechanism for managing the bank financial flows. We described its main stages and components, which are used to achieve the following goals: formation of a sufficient amount of cash flow to carry out activities following customer needs; maintaining constant solvency and financial stability, which is provided by constant internal flows and formation of their reserve; ensuring minimization of losses from borrowed cash flows in the process of cash flow under the influence of external factors. In the future, it is planned to conceptualize the mechanism for managing the bank financial flows in modern conditions, as well as develop proposals for its improvement.

Keywords: bank, management, management mechanism, financial flows, risk management of the bank.

JEL Classification: E580, G210, L510

Постановка задачі. На сучасному етапі становлення ринкової економіки в Україні відчувається необхідність становлення та розвитку сегментів ринкової економіки в банківській системі держави. Ринкова трансформація економіки України неефективна без докорінної перебудови діючих та створення нових структур, функціонування яких було принципово неможливе в умовах командно-адміністративної системи господарювання. До таких структур відноситься і банківська система. Банківська система має вирішувати не тільки свої «внутрішні» проблеми, але й сприяти реформуванню економіки в цілому.

Ефективність змін в банківській системі залежить від змін, які відбуваються у фінансово-економічному просторі її функціонування, тому важливість упорядкованого та ефективного механізму управління фінансовими потоками банку набуває актуальності в сучасних умовах.

На сьогодні існує значна кількість різних теорій стосовно даної проблематики і категорія «механізм управління» набуває достатньо широкого тлумачення. Проте, в нестабільних умовах економічного середовища необхідно удосконалити та поглибити теоретичні і практичні підходи в організації системи та механізму управління грошовими потоками банку.

Тому, саме дослідження концептуальних основ механізму управління фінансовими потоками банку в сучасних умовах набувають найбільшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні основи банківського ризик-менеджменту були закладені в працях таких зарубіжних вчених: І. Бланка, Дж. М. Кейнса, Дж. Маршала, Дж. Міля, О. Моргенштерна, Ф. Найт, Дж. Немана, П. Роуза, А. Шапкіна та ін.

Теоретичні і методичні аспекти вітчизняного банківництва описано в працях багатьох вітчизняних вчених-науковців: В.В. Коваленко, Л. О. Примостки, О.І. Барановського, О.Д. Вовчак, А.Я. Кузнецової, Т.С. Смовженко.

Наукові засади руху фінансових потоків описано у роботах вчених: Г. М. Азаренкової, М. І. Деркача, П. Є. Житного, О. В. Кнейслер, О. Майбороди, Р.О Піскунова, Б.В Самородова, О. В. Черевка, С.Є. Шаповалова, І.В. Шкодіної.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на численні публікації з даної проблематики, урахування саме ризик-орієнтовних підходів в управлінні фінансовими потоками банку залишається малодослідженим, що саме і зумовлює актуальність проведення дослідження з даної теми з метою виявлення найбільш суттєвих проблем і визначення конкретних напрямів та пропозицій удосконалення механізму управління фінансовими потоками банку в сучасних умовах.

Мета дослідження полягає в удосконаленні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму управління фінансовими потоками банку в сучасних умовах.

Основний матеріал. Підвищення ефективності діяльності банківської системи полягає у проведенні суттєвих якісних і структурних змін на різних рівнях та в усіх її підсистемах з метою мінімізації ризиків, підвищення фінансової стійкості банківського сектору, що в результаті підвищуватиме конкурентоспроможність банківської системи, а на рівні банківського сектору – це організаційно-економічні та правові заходи, спрямовані на зміну внутрішньої структури управління, відносин економічної власності, перебудову бізнес-процесів з метою фінансового оздоровлення, збільшення обсягів наданих послуг, підвищення ефективності діяльності банків, раціонального використання ресурсів [1].

Як зазначає Л. Примостка, специфіка банківської діяльності полягає в тому, що це одна з найбільш регульованих сфер бізнесу. Тому для банківської діяльності важливе значення мають інновації у сфері регулювання та нагляду, які спрямовані на забезпечення фінансової стійкості та надійності банківських систем [2]. Саме від ефективного управління фінансовими потоками банку в залежить успіх вищеперерахованих заходів.

На думку Н. Мельтюхова, управління – функція організованих систем (біологічних, соціальних, технічних), яка забезпечує реалізацію мети і підтримку режиму діяльності, сталість і розвиток певних структурних елементів [3].

У найширшому розумінні поняття «управління» – це цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт управління за допомогою певної системи методів і технічних засобів з використанням особливої технології для досягнення поставленої мети. Управління в широкому розумінні – це загальна система відносин і явищ управління в природі та суспільстві, у вузькому – це технологічна організація об'єкта управління. Тоді як менеджмент у широкому розумінні – загальні принципи соціального управління; влада і мистецтво управління людьми; у вузькому – управління виробництвом, діяльністю по організації досягнення поставленої мети [4].

Проаналізувавши сутність та особливості управління, варто перейти до тлумачення значення механізму управління. У науковій літературі термін «механізм управління» є досить широко вживаним, однак зміст і структуру його різні науковці і практики трактують по-різному.

Перш за все, враховуючи сутність та природу явища, механізм управління – це система

елементів організаційно-економічного впливу на процес управління [5].

На думку Г. Одінцева, механізм управління – це засіб вирішення суперечностей явища чи процесу, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення мети [6].

Таким чином, механізм управління - широке поняття, яке охоплює різноманітні інструменти, важелі, засоби, стимули управління.

Охарактеризувавши теоретичну сутність механізму управління, варто визначити характеристику фінансових потоків банку, як економічній категорії, якій присвячено дане дослідження.

На думку О. Горбунова, «фінансовий потік — це потік видатків або доходів компанії протягом певного проміжку часу. Він має початкову і кінцеву точки, інтенсивність (швидкість) та інші характеристики» [7].

Г. Азаренкова розглядає поняття «фінансовий потік» як цілеспрямований рух, зміна (обсягів, типів, форм і видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, що здійснюються спільно з відповідними йому грошовими потоками або без них з урахуванням фактору часу, та відображає ліквідність зазначених фінансових ресурсів [8].

Отже, механізм управління фінансовими потоками банку є алгоритмом дій, які застосовуються з метою досягнення довгострокових цілей в процесі формування та оптимізації процесу управління грошовими потоками банку з метою формування ефективного функціонування банку.

На думку В. Коваленко, ефективність діяльності комерційного банку побудована на ефективній системі управління, що передбачає формування науково обґрунтованої стратегії діяльності банку та методики управління фінансовими потоками банку, з урахуванням антикризових заходів [9].

З точки зору банківської діяльності, фінансовий потік — це рух, зміна або трансформація обсягів, форм, видів і типів фінансових ресурсів банку з урахуванням факторів часу, ризику та ліквідності. При цьому фінансові потоки банку мають різноманітну природу та можуть бути диференційовані за економічним змістом, вартістю, структурою, а також обмежені за обсягом та строками (рис. 1).

Фінансовий потік може бути приналежним до однієї конкретної із груп лише в певному проміжку часу, так як потік та його складові елементи переходять з однієї групи в іншу. Фінансовий потік має низку характеристик, які дозволяють його віднести до кількох класифікаційних груп в конкретний момент часу.

Рис. 1 Класифікація фінансових потоків банку

Джерело: побудовано автором на основі [10]

Метою управління фінансовими потоками банку є підтримка збалансованості потоків для підтримки фінансової рівноваги банку. Дана мета реалізується завдяки прийняттю управлінських рішень. Таким чином, з метою ефективного та раціонального управління фінансовими потоками банку, необхідно всебічно враховувати цілі управління, ефективно використовувати функції управління, застосовувати методи та важелі в процесі управління фінансовими потоками банку (рис. 2).

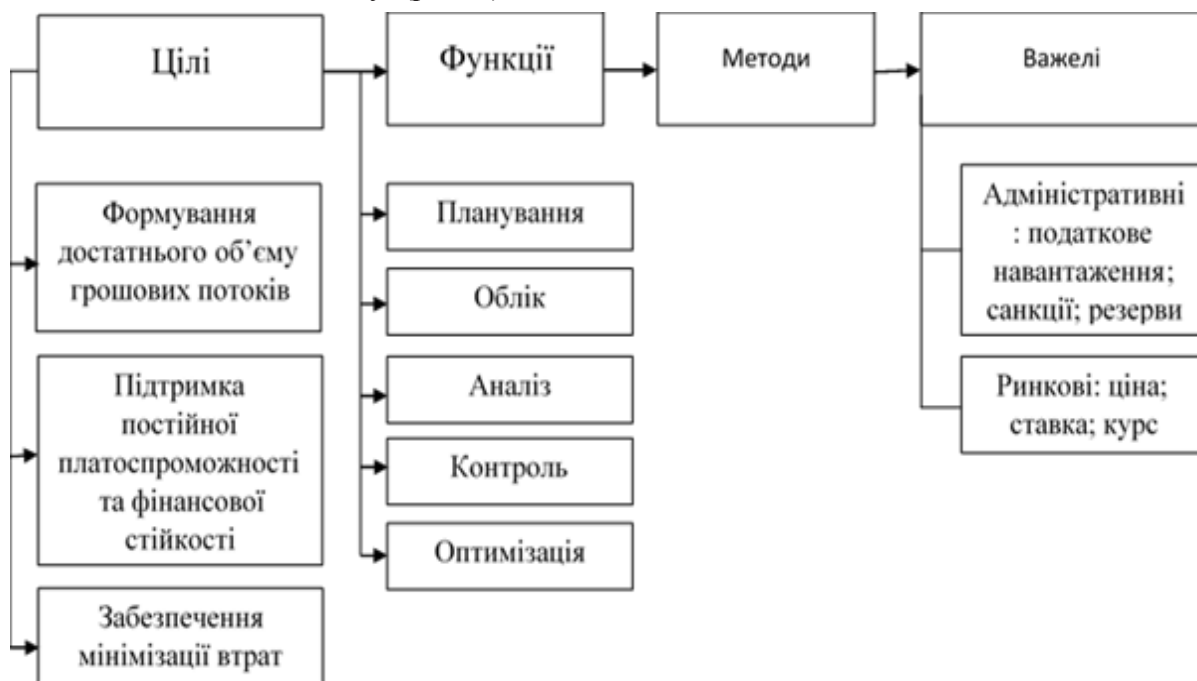

Рис. 2 Механізм управління фінансовими потоками банку

Джерело: побудовано автором на основі [10]

Таким чином, враховуючи дані схеми механізму управління фінансовими потоками банку, мета управління складається із цілей: формування достатнього об'єму грошових потоків для реалізації діяльності відповідно до потреб клієнтів; підтримка постійної платоспроможності та фінансової стійкості, яка забезпечується за рахунок рівномірного надходження внутрішніх потоків та формування їх резерву; забезпечення мінімізації втрат від залучених грошових потоків у процесі реалізації грошового обігу під впливом зовнішніх факторів [11].

Наведені цілі реалізуються через функції управління, яким відповідають певні методи, що в сукупності формують основні етапи функціонування організаційно-економічної частини механізму управління грошовими потоками банку.

Ураховуючи те, що управління відбувається обмеженими ресурсами, для підвищення його ефективності необхідно дотримання балансу надходжень і витрат, використовуючи систему фінансового планування, тобто прогнозувати потреби в ресурсах для їх подальшого використання. Характерною особливістю планування у банківських установах, які обумовлені специфікою їх діяльності, є відсутність збитковості [11].

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити такі висновки:

1. Аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених стосовно змістовного наповнення понять «управління», «механізм управління», «фінансові потоки» дає змогу всебічно охарактеризувати ключові теоретичні бази в сфері механізму управління фінансовими потоками банку.

2. Спираючись на теоретичні знання та проведені дослідження, наведено детальну характеристику та класифікацію фінансових потоків банку.

3. Узагальнено механізм управління фінансовими потоками банку. Охарактеризовано його основні етапи та складові частини, які використовуються задля досягнення цілей: формування достатнього об'єму грошових потоків для реалізації діяльності відповідно до потреб клієнтів; підтримка постійної платоспроможності та фінансової стійкості, яка забезпечується за рахунок рівномірного надходження внутрішніх потоків та формування їх резерву; забезпечення мінімізації втрат від залучених грошових потоків у процесі реалізації грошового обігу під впливом зовнішніх факторів

У перспективі планується концептуальних основ механізму управління фінансовими потоками банку в сучасних умовах, а також розробити пропозиції щодо його удосконалення.

Список літератури

1. Гасюк М. О. Трансформація банківської системи України в умовах руху іноземного капіталу: дис. ... кандидата екон. наук: 08.00.08 / Гасюк Марія Олександрівна. К., 2015. 243 с.
2. Примостка Л.О. Інноваційний розвиток сучасного банківництва. *Фінанси, облік і аудит*. 2015. №1(25). С. 115-126.
3. Мельтюхова Н. М. Управління. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. К. : Вид-во НАДУ, 2010. 722 с.
4. Приживара С. В. Управління як специфічний вид діяльності *Державне будівництво*. 2012. № 1. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/1/07.pdf>.
5. Астапова Г. В., Астапова Е. А., Лойко Д. П. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины. Донецк, 2001. С. 279.
6. Державне управління і менеджмент: Навчальний посібник у таблицях і схемах / Г. С. Одінцева, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г. С. Одінцової. Харків: ХарРІДУ УАДУ, 2002. 492 с.
7. Горбунов А.Р. Управление финансовыми потоками. Проект «Сборка холдинга». М. : Издательство «Глобус», 2004. 240 с.
8. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки в системі економічних відносин : монографія/ Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. 328 с.
9. Коваленко В.В., Коренева О.Г. Ефективність банківської системи в умовах глобальної конкуренції. *Economics and Management: Challenges and Perspectives: Collection of scientific articles*. «East West» Association For Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2015. С. 140– 145.
10. Кот О. В., Герасименко Н.В. Фінансові потоки у механізмі функціонування банку. *Інноваційна економіка*. 2014. № 4. С. 294-299.
11. Киця Д. К. Механізм управління грошовими потоками банку. *Управління розвитком*. 2014. № 2. С. 137-141.

References

1. Gasyuk, M.O. (2015). Transformation of the banking system of Ukraine in terms of foreign capital: dis. Candidate of Economics. Sciences: 08.00.08 / Gasyuk Maria Alexandrovna. K., 243 p.
2. Primostka, L.O. (2015). Innovation development of modern banking. *Finansi, oblik I audit*, (25), 115-126. [In Ukrainian]
3. Meltyukhova, N.M. (2010) Management. Encyclopedic Dictionary of Public Administration / compiled by: Yu. P. Surmin, V.D. Bakumenko, A.M. Mikhnenko, etc. ; for order. Yu. V. Kovbasyuk, V.P. Troshchynsky, Yu. P. Surmin. K. : NAPA Publishing House . [In Ukrainian].
4. Pryzhyvara, S.V. (2012). Management as a specific type of activity. *State construction*, 1. Retrieved from <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/1/07.pdf>. [In Ukrainian].
5. Astapova G.V., Astapova E.A., Loiko D.P. (2001). Organizational and economic mechanism of corporate governance in modern conditions of reforming the economy of Ukraine .Donetsk, [In Ukrainian].
6. Public administration and management: Textbook in tables and diagrams (2002). G.S. Odintsova, G.I. Mostovy, O. Yu. Amosov, etc. ; For the general ed. Dr. Econ. Sciences, Prof. G.S. Odintsova. Kharkiv: HarRIDU UADU. [In Ukrainian].
7. Gorbunov, A.R. (2004). Financial flow management. Project «Assembly of the holding». Moscow: Globus Publishing House [in Russian.]
8. Azarenkova, G.M. (2006). Financial flows in the system of economic relations: a monograph. H. : VD «INZHEK» [In Ukrainian].
9. Kovalenko V.V., Koreneva O.G. (2015). The efficiency of the banking system in conditions of global competition. *Economics and Management: Challenges and Perspectives: Collection of scientific articles*. “East West” Association For Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 140– 145. [In Ukrainian].
10. Kot, O.V., Gerasimenko N.V. (2014). Financial flows in the mechanism of functioning of the bank. *Innovative economy*, 4, Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_4_51
11. Kitsya, D.K. (2014). The mechanism of cash flow management of the bank. *Development Management*, 2, 137-141.